

ANTALYA ATATÜRK KÜLTÜR PARKI ÖRNEĞİNDE; KENTSEL YEŞİL ALANLARIN ÖNEMLİ PARÇASI OLAN SU ELEMANLARI

Zuhal K. ELİNÇ^{1*}, Hakan ELİNÇ², Latif Gürkan KAYA³

¹Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi İç Mimari ve Çevre Tasarımı Bölümü, Antalya

²Akdeniz Üniversitesi Serik Meslek Yüksekokulu, Antalya

³İnönü Üniversitesi GSTF Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Malatya

ÖZET

Bir kentin yaşanabilir olması için yeşil ve açık alanların miktarı ile belirlenmektedir. Yeşil alan sistemi içerisinde yer alan su elemanları, kentlerin estetik ve işlevsel donatı elemanlarıdır. Bu nedenle, çalışmada 1997 yılında kent parkı olarak halkın kullanımına açılan Antalya Atatürk Kültür Parkı'nda bulunan su elemanlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Parkın içinde bulunan su elemanlarının, süs havuzları, göletler, kanallar, kaskatlar ve fiskiyelerden oluştuğu gözlemlenmiştir. Ayrıca suyun estetik özelliklerinden olan görsel, işitsel, temassal ve serinleticilik gibi birinin ya da bir kaçının tüm düzenlemelerde bulunduğu saptanmıştır. Yapılan gözlemler sonucunda parkta kullanılan su elemanlarının estetik ve fonksiyonel açıdan olumlu ve olumsuz yönleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Su, kent parkları, Antalya Atatürk Kültür Parkı

WATER ELEMENTS AS AN IMPORTANT PART OF URBAN GREEN LANDS IN THE CASE OF ANTALYA ATATÜRK CULTURE PARK

ABSTRACT

Green and open lands are important determinants of a city, in order to see wheatear that city is habitable or not. Water elements having been in green land system have been aesthetical and functional equipments for cities. Therefore, in the study, it has been aimed to investigate the water elements in Antalya Atatürk Culture Park, which has served as a public park since 1997. It is observed that the water elements have been used in the park, consist of ornamental pools, ponds, channels, cascades and fountains. It is also observed in the arrangements that certain or some of water elements practice visual, audio, tactile and refreshing features of its aesthetical characteristics. In the result of observations, it has been tried to explain negative and positive ways of the using water elements in the park according to their aesthetical and functional features.

Keywords: Water, city parks, Antalya Atatürk Culture Park

1.GİRİŞ

Hayatın varlığı ve sürekliliği bağlamında kritik bir öneme sahip olan bileşenlerden biri olarak su, insan ve insanın biçimlendirdiği, yapılandırdığı mekânlar üzerinde, geçmişten günümüze değişen öncelikler uzamında son derece belirleyici olmuştur (Hattapoğlu, 2004). Tarih boyunca su, insan yaşamının temel elemanlarından biri olmuştur. Örneğin, deniz ve nehirler birçok yerleşkeye hayat vermiş ve genellikle yer seçimlerinin ana nedenlerinden biri olmuştur (Evyapan, 2000). Suyun doğal çevreyi biçimlendirici kimliği, canlı yaşamın sürekliliğini sağlaması, onu yaşam çevresinin vazgeçilmez ögesi kılar (Aysel, 2004). Uzun yıllar gerçekleşen yapılaşma sonucunda durgun hale gelen kent ortamında su, bulunduğu ortamdaki iklimi dengelemek, mekana canlılık kazandırmak, aktif ve pasif rekreasyonel aktivitelere imkan sağlamak amacıyla bir tasarım elemanı olarak kullanılmaktadır (Doygün, 1995). 20.

* Yazışma yapılacak yazar: zuhalelinc@gmail.com

Makale metni 01.11.2011 tarihinde dergiye ulaştırılmış, 30.04.2012 tarihinde basım kararı alınmıştır.

yüzyılda her gün artan bir hızla büyüyen kentlerde, konutların pek azı bahçe ve avlu gibi dış mekân olanağına sahip olduğu için, insanı doğaya yakın hissettiren en önemli etmenler açık ve yeşil alanlardır. Bir kentin yaşanabilir olusu, açık ve yeşil alanların bolluğu ile doğru orantılıdır. İnsanlar üzerindeki etkisi bu derece fazla olan açık mekânların ve yeşil alanların içerisinde suyun kapladığı boyut gerçekten çok önemlidir (Zorlu, 1992). Suyun rekreasyonel kullanımı çok eski zamanlara dayanmaktadır. İnsanoğlu suyu gerek dış, gerekse iç mekânlara getirip ona havuz, kaskat, çeşme ve sebil gibi çeşitli biçimler vererek izlemişler, suyla ilgili değişik oyunlar geliştirmişlerdir. Gelişen teknoloji suya dayalı rekreasyon konusunda yeni olanaklar yaratmış, bu da suyun kullanımının daha da artmasına neden olmuştur (Zorlu, 1992).

Suyun çekici özelliği, mimaride fiziksel görüntüsü, doğal ve sembolik anlamıyla mekâna zenginlik katmaktadır. Hem işlevsel hem de estetik gereksinimlerin sağlanmasında etkili rol oynar. Akustik, yansıtıcı, serinletici, ferahlatıcı ve rahatlatıcı özellikleri ile kentsel mekânda akmakta olan suyun sesi, çekici etkisiyle mekânda özgün bir yapı oluşturmaktadır. Ayrıca geceleri havuz, çeşme gibi çeşitli su ve aydınlatma elemanları mekâna çekicilik kazandırmaktadır (Rubenstein, 1992).

Su, bütün kentsel peyzajlar için temel bir niteliktir (Gençtürk, 2006). Çeşmelerin, fiskiyelerin ve kaskatlı suların faaliyetleri, doğanın en hoş şelalelerin görsel ve işitsel karmaşasını hatırlatır. Suyun görsel niteliği, ışığın yansımaya bağlıdır. Hareketli sudan çıkan damlalar ışığı yansıtarak ve parlak, renkli ayrıntılara kırarak yüzey parıltısında dalgacıklar yaratırlar. Görsel özelliğinin yanı sıra, suyun sıçrarken ve çağıldarken çıkarttığı sesler, soğuk parlak ışığın ayrıntıları ve serpintileriyle suya sıcak ve kirli şehirde özel bir yer sunar. Serinletici özelliği ise, hoşça gider, kibar ve dekoratiftir. Suyun estetik amaçları 5'e ayrılmaktadır, bunlar; görsel, işitsel, psikolojik, temassal ve serinleticiliktir (Cendere, 1998). Suyun estetik niteliklerinin yanı sıra işlevsel nitelikleri de vardır. Su aynı zamanda içine girilebilen ve bir amaca yönelik olarak kullanılabilen malzemedir. Suyun fonksiyonel amaçları 3'e ayrılmaktadır, bunlar; rekreasyon, sirkülasyon kontrolü, faydacılıktır (Harris and Dines, 1998). Su ayrıca hareketli ve durgun sular olmak iki ana gruba ayrılır. Durgun su yüzeyi, insan üzerinde sakinleştirici ve huzur verici bir ruhsal etki bırakır. Tasarımlarda yansıtıcı ve sakin bir su aynası oluşturan durgun sular, estetik bir değer ifade etmelerinin yanı sıra etrafa yaydıkları nem ve serinlik ile insanları cezp etme özelliklerine, çevresinde bireyleri bir araya getirme gibi fonksiyonlara sahiptir. Durgun sular genelde havuzlar, göl ve göletler hallerinde bulunur (Harris and Dines, 1998). Hareketli sular; iki grup altında toplanır. Birinci gruptaki aşağı doğru akan su, yerçekimi kuvvetinden kaynaklanır ve bunlara örnek olarak su perdeleri, dereler, kaskat ve çağlayanlar gösterilebilir. İkinci gruptaki fişkırان su ise, basınçla serbest bırakılır ve yerçekimi hareketine hem karşı çıkar, hem de onunla tamamlanır; bunlara örnek olarak fiskiyeler ve çeşmeler gösterilebilir (Harris and Dines, 1998).

Tasarımda kullanılan, görüş alanı içine giren her su elemanı, kişiyi kendisine görünmez bir kuvvetle çeker. Görüş alanına girmeyip sadece sesi işitilen bir akan su, kişide bir merak ve ulaşma duygusu uyandırır. Beş duyuyu birden etkileyebilen ve etkili bir peyzaj unsuru olan su öğesinin, heykel, ses-ışık gösterileri, aydınlatma ve bitkisel öğeler gibi çeşitli niteliklerle kullanılarak görsel özelliği arttırılır (Gençtürk, 2006).

2. MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. Materyal

Antalya yöresinde ilk çağlarda çok sayıda kanallar açılarak su şebeke sistemi oluşturulduğu bilinmektedir. Antalya yöresinin ilk çağ toplumları, suyu yalnızca içme, beslenme, temizlenme, sanayi ve sulama amaçları için kullanmamışlar; suyun serinliğinden, görüntüsünden ve sesinden de en geniş ölçüde yararlanmışlar, suyu sanatsal ve mimari bir öge (Şekil 1 ve 2) olarak değerlendirmişlerdir (Regnier, 2011).

Antalya Atatürk Kültür Parkı Örneğinde; Kentsel Yeşil Alanların Önemli Parçası Olan Su Elemanları

Şekil 1. Tarihi Perge Kenti su kanalı (Regnier, 2011).

Şekil 2. Antalya Atatürk Caddesi (Regnier, 2011).

Çalışma alanı olarak Atatürk Kültür Parkı'nın belirlenmesinde en büyük etken parkın çok sayıda çeşitli su tasarımlarını bünyesinde barındırması olmuştur. Atatürk Kültür Parkı, Antalya'nın en büyük kent parkıdır. Antalya Kültür Merkezi ile Cam Piramit Sabancı Kongre ve Fuar Merkezi park bünyesinde yer alır. Alanın projesi yarışma sonucu belirlenerek 1982 yılında Turizm Bakanlığının onayı ile yürürlüğe girmiştir. 1992 yılında uygulanmaya başlayan 800 da toplam alanın 500 da olan 1. etabı bitirilerek 1997'de kullanıma açılmıştır (Şekil 3)(URL-1, 2009).

Şekil 3. Antalya Atatürk Kültür Parkı (Saatçi, 2009).

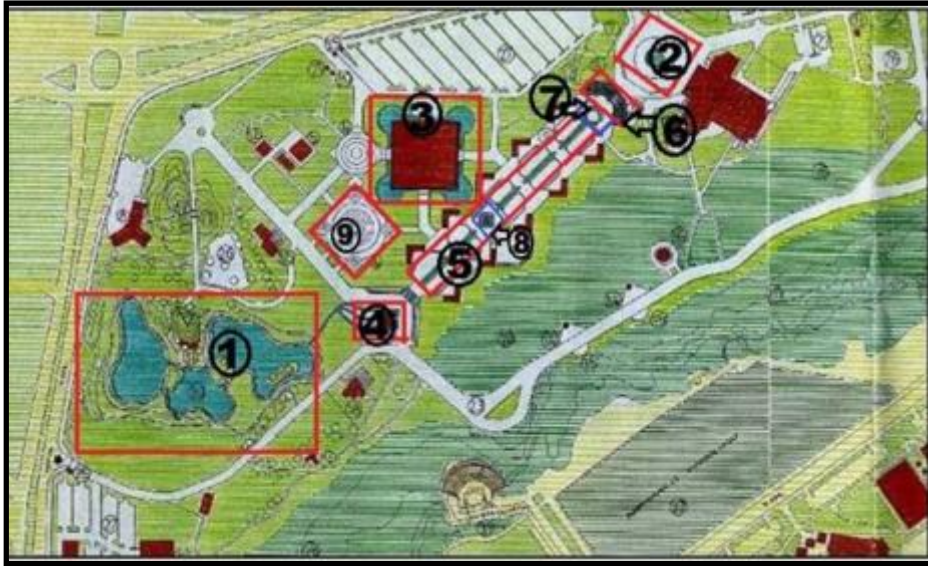
Doğal gölet olarak ve formal çizgilerde tasarlanmış su donatıları parkta yer alan donatı elemanların başında gelmektedir (Yıldırım, 2011). Parkta; 13 da büyüklüğünde, sualtı aydınlatmaların kullanıldığı yapay kayalardan oluşan, şelalelerin

bulunduğu çelik ve ahşap köprülerle geçilen üç gölet vardır (URL-1, 2009). Park içerisindeki en önemli peyzaj unsurlarından biri olan bu gölet üç kademedan oluşmaktadır. Çevresinde gezinti yolları ve pergolalar mevcuttur (Saatçi, 2009).

Antalya Atatürk Kültür Parkı, içerisinde yer alan okaliptüs (*Eucalyptus sp.*), tespih (*Melia azaderah*), servi (*Cupressus sp.*), akasya (*Acacia sp.*), çam (*Pinus sp.*), hurma (*Phoenix dactylifera*), palmye (*Washingtonia filifera*) vb. ağaçlarıyla birlikte çalı ve yer örtücüleriyle bir botanik bahçesi görünümündedir (URL 1, 2009). Ayrıca, park; kır kahvesi, çocuk oyun alanları vb alanlarıyla (Şekil 3,4) pasif ve aktif rekreasyonel aktivite olanakları sağlamaktadır.

2.2. Yöntem

Çalışmada, öncelikli olarak Atatürk Kültür Parkı'nın projesine ulaşılmaya çalışılmıştır. Bir yarışma projesi olmasına rağmen bütün resmi kanallara başvurulmuş fakat parkın mevcut bir projesine ulaşılamamıştır. Sadece Antalya Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kültür Parkı Arşivi'nden bir avan projesine ulaşılmıştır. Proje üzerinde, alandaki su yapıları 9 gruba ayrılmıştır.

Şekil 4. Atatürk Kültür Parkı ve Fuar Alanı'nın Yerleşim Planı (ABB, 2009).

Şekil 4'de 1 numara ile gösterilen alan, parkta en geniş alanı kaplayan su yapısı olan 3 göletten oluşmaktadır. 2 numara ile gösterilen 4 havuz Cam Piramidin etrafını çevrelemektedir. 6 numaralı kompleks havuz parkta aksı oluşturan en uzun ve karmaşık su yapısıdır. 9 numaralı kare havuz parktaki en sığ ve en küçük havuzdur. 2 numaralı havuz etrafı heykellerle çevrilmiş sekizgen havuzdur. 6 numaralı havuz amfi tiyatrunun basamaklarında akıtılan 3 havuzdan oluşmaktadır. Parktaki numaralandırılmış her su yapısı çalışma için hazırlanmış aşağıdaki tipoloji formu (Tablo 1) doldurulmuştur.

Tablo 1. Havuz Tipoloji Formu (Harris ve Dines, 1998'ten yararlanılarak hazırlanmıştır).

Havuz No:	Suyun Hareketlilik Durumu		Suyun Fonksiyonel Kullanımı			Suyun Estetik Kullanımı				
	Durgun Su	Hareketli Su	Rekreasyon	Sirkülasyon	Faydacılık	Görsel	İşitsel	Psikolojik	Temassal	Serinleticilik

3. BULGULAR

3.1. Göletler

Parkta; 13 da büyüklüğünde, üç gölet vardır (Şekil 5). Gölet kenarına dikilen palmyeler (*Washingtonia filifera*) ve hemen arkasındaki çam ağaçlarının (*Pinus sp.*) yansımaları son derece etkileyicidir (Şekil 6). Durgun suyun tasarımlarda yansıtıcı ve sakin bir su aynası oluşturması özelliğine iyi bir örnektir. Yapay kayalardan oluşan, şelaleler göletlere ayrı bir hava vermekte ve hareket kazandırmaktadır. Göletlere hareket kazandıran diğer bir eleman ise 2-3 metre yüksekliğe su fışkırtan fiskiyedir. Fiskiyeler, su gösterilerinin önemli bir parçasıdır. Fışkıran su değişik şekiller olarak farklı etkiler yaratır. Bütün bu etkiler sanatsal ve tekniğe uygun bir şekilde kullanıldığında güzel su gösterileri oluşturur. Ayrıca suya uygulanan basınç farklılıkları fiskiyelerde durgunluk ve hareketlilik, hareketlerde değişkenlik ve çeşitlilik sağlar. Bu da çekici bir atmosfer sunar (Zorlu, 1992). Ayrıca suya verilen çeşitli şekillerde ve basınçlarla fiskiyeler aracılığı ile verilen hareket sayesinde, alanda büyüleyici, heyecanlı ve mutlu hiç bitmeyen saatler geçirmek mümkün olmaktadır (Oruçkaptan, 1995). Bu fiskiye de bu park içinde çekici bir atmosfer sağlamaktadır.

Bu göletlerde bulunan balıklar ve ördekler gelen ziyaretçiler tarafından beslenmektedir. Çocuklar ve yetişkinler bu hayvanları seyrederken kendilerinden geçerler ve şehrin stresini üzerlerinden atarlar (Şekil 7). Genel olarak büyük göletlerde balık ile birlikte bitki de varsa, bu iki canlı arasındaki dengenin sağlanması için suyun temiz olması gerekmektedir (Kavaklı, 1994). Göletlerde çok nadirde olsa atıklara rastlanılmıştır. Ama parktaki göletlerde bulunan su temiz sayılabilecek durumdadır. Bu göletler birbirine çelik ve ahşap köprülerle bağlanmıştır Köprü mimarisi tarihte ilk kez Sümer ve Hattiler’de görülmüştür. Daha sonraları Etrüsk, Grek ve Bizanslılar tarafından tek gözlü olarak inşa edilerek gelişme sağlanmıştır (Öztürk, 2004). İnsanoğlu doğada bulunan gölleri köprüler yardımıyla aşmaktadır. Göletlerde doğada bulunan göllerin bir minyatürü olarak yapıldığı için bunlar üzerinde yapılacak köprülerde genellikle mütevazı küçük köprülerdir. Bu göletler üzerinde yapılmış köprü de ahşaptan yapılmış ve basit bir tasarıma sahiptir.

Şekil 5. Göletlerin Yerleşim Planı (ABB, 2009).

Şekil 6. Göletlerin Görünümü ve Su Yansımaları (Elinç ve Elinç, 2009).

Şekil 7. Göletlerden Görünüm (Elinç ve Elinç, 2009).

3.2. Heykelli Havuz

Akkan’a (1994) göre çok farklı boyutlarda olabilen havuzlardaki heykeller genellikle işleme kolaylığı nedeniyle, mermerden veya çeşitli madenlerden yapılabilmektedir. Bunlar havuzlarda bitki-hayvan-insan figürü veya kombinasyonlarından ya da soyut biçimlerden oluşan bir heykel kompozisyonu şeklinde yer alabilmektedir (Zaloğlu, 2006). Atatürk Kültür Parkı’nda Kültür Merkezinin önünde bulunan sekizgen platform üzerinde bulunan etrafi heykellerle çevrili dairesel havuz parkın en dikkat çekici havuzudur (Şekil 8). Heykelin etrafında stilize edilmiş küp kaideler üzerine oturtulmuş sekiz adet heykel bulunmaktadır (Şekil 9). Malzemesi ne olursa olsun, heykeller tek başlarına pasif nesnelere. Kontrast yaratmak için, suyun yanı başında veya suyla ilişkili olarak kullanılırlar. Bu sebeple, heykellerin suya yansımaları ya da yansıtılmaları önemli rol oynar (Loxton, 1991). Şekil 9’da havuzda bulunan heykellerin suda yansımaları görülmektedir. Havuzun etrafındaki yeşil alanda iki heykelin arasında bir tane olmak üzere 8 adet *Cycas* kullanılmıştır. *Cycas*’lar yuvarlak formları ile havuzun formu ile uyum sağlamışlardır. Yer örtücü olarak *Bougainvillea spectabilis* ‘nana’ kullanılmıştır.

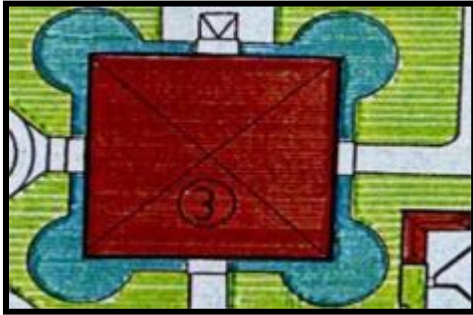
Şekil 8. Heykelli Havuzun Yerleşim Planı (ABB, 2009).

Şekil 9. Heykelli Havuzun Görünümü (Elinç ve Elinç, 2009).

3.3. Cam Piramidin Etrafındaki Havuz

Atatürk Kültür Parkı içerisinde yer alan, etrafı dairesel şekilli süs havuzlarıyla (Şekil 10) çevrili ve 4 cepheden girişi bulunan piramit yapı, her yönüyle çağdaş mimarinin örnekleri arasında yer almaktadır. 1 Ekim 1997 tarihinde Antalya Kültür Merkezi bünyesinde hizmet vermeye başlayan Sabancı Kongre ve Fuar Merkezi, 4,5 da taban alanda olmak üzere iki katta toplam 9 da kapalı alana sahiptir. Cam Piramit olarak da bilinen Merkez, Sabancı Vakfı tarafından yaptırılarak kullanım hakkı Antalya Büyükşehir Belediyesi'ne devredilmiştir (URL-2, 2009). Piramidin etrafında bulunan 4 dairesel havuz birbirlerine ince kanallarla bağlanmıştır (Şekil 11). Dairesel havuzlar piramidin sivri formunu yumuşatmada başarılı olmuştur. Bu havuzlar tamamı camdan yapılan piramidin ısınmadan dolayı yaydığı sıcaklığı bir nebze de olsa serinletmeyi sağlamaktadır. Aslında çok sıcak bir iklime sahip olan Antalya'da bulunan havuzların estetikten önce serinletici etkisi canlılar açısından önemli bir faktöre sahiptir. Havuzun etrafında bulunan yeşil alan *Bougainvillea spectabilis* 'nana' ile bitkilendirilmiştir.

Şekil 10. Cam Piramidin Etrafındaki Havuzun Yerleşim Planı (ABB, 2009).

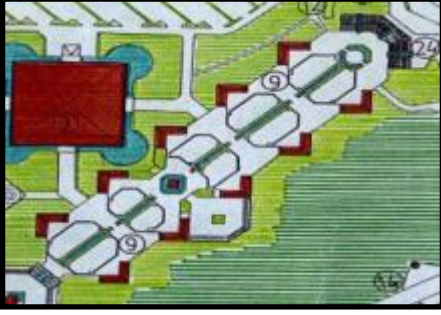
Şekil 11. Cam Piramidin Etrafındaki Havuzun Görünümü.

3.4. Kompleks Havuz

Parkın içinde bulunan kompleks yapıdaki su tasarımı (Şekil 12) bir basamaklı havuzla başlamaktadır (Şekil 13). Amfiteyatronun oturma koltukları ile birlikte tasarlanmış 3 adet basamaklı havuz bulunmaktadır. Havuzların iki yanı *Jasminum officinale* (beyaz yasemin) ile çevrelenmiştir. Amfi tiyatronun iki kenarında ve ortasında bulunan basamaklı havuz eşine çok rastlanılan bir tasarım değildir. Bu üç havuzdan akan su alttan geçerek sekizgen formlu amfi tiyatro sahnesinin etrafındaki yine aynı formlu olan havuza ulaşmaktadır. Sahneye ulaşmak için iki tane köprü kullanılmıştır. Havuzun kenarı tuğladan yapılmış çiçeklikle çevrelenmiş ve *Tagetes patula* (kadife çiçeği) ile bitkilendirilmiştir. Sahnenin kenarında 8 adet sütun bulunmaktadır. Sütunların suda yansması çok estetik bir görüntü sağlamaktadır. Sahnenin etrafındaki sekizgen havuzdan (Şekil 14) yaklaşık 30 cm aşağıda bulunan su kanalına su dökülerek devam etmektedir. Su kanalı kademeli olarak akmaktadır. Kanal üzerinde 3 adet tuğla köprü bulunmaktadır. Kanalın iki tarafına *Phoenix dactylifera* (hurma) ağaçları dikilmiştir. Bu kanal (Şekil 15) Antalya'nın Atatürk Caddesi'nin neredeyse aynısı olarak tasarlanmıştır (Şekil 16). Şekil 16'de Antalya'nın halk arasında palmyeli cadde de

Antalya Atatürk Kültür Parkı Örneğinde; Kentsel Yeşil Alanların Önemli Parçası Olan Su Elemanları

olarak bilinen Atatürk Caddesi'nin 1961 yılındaki hali görülmektedir. Su kanalından iki köprü geçtikten sonra kanal yapay kayalardan yapılmış piramidin etrafındaki sekizgen havuza akıtılmaktadır. Piramidin tepesinden çok ince su havuza dökülmektedir. Bu piramidin etrafındaki sekizgen havuz kanalla başka bir piramidin etrafındaki havuza akmaktadır. Bu piramidin diğerinden farkı içinde bir kafeterya bulunmasıdır. Piramidin etrafındaki havuz geniş tutulmuş bazı bölümlerin üstü kapatılarak ilginç bir tasarım haline getirilmiştir (Şekil 17). Üzerinden su akan bir piramit ve etrafında havuzu, su kanalının tam ortasında bulunmaktadır (Şekil 18).

Şekil 12. Kompleks Havuzun Yerleşim Planı (ABB, 2009).

Şekil 13. Amfiteatro'dan Akan Basamaklı Havuzun Görünümü

Şekil 14. Sahnenin Etrafındaki Sekizgen Havuz (Elinç ve Elinç, 2009).

Şekil 15. Antalya Atatürk Caddesinin 1961 yılındaki Görünümü (Çimrin, 2002).

Şekil 16. Kanalın İki Yanındaki Hurma Ağaçlarının Görünümü

Şekil 17. Yapay Kayadan Yapılmış Havuzların Görünümü (Elinç ve Elinç, 2009).

Şekil 18. Yapay Kayadan Yapılmış Üzerinden Su Akan Piramit

3.5. Kare Formlu Havuz

Park içinde kare formu bir küçük havuz tasarımı (Şekil 19) bakımından oldukça dikkat çekicidir. Kare şeklindeki sığ havuzun tabanına dört yönden iki sıra basamakla inilir. İlk basamak dizisi havuz kenarlarına koşut olmayıp 45°lik bir

açı ile, ikinci basamak dizisi ise aynı açı ile tekrar döndürülerek havuz kıyısına koşut yerleştirilmiştir. Havuz ortasında yine kare bir taban oluşmuştur (Varkıvaç, 2005).

Varkıvaç bu havuzu antik dönemde kullanılan ‘laterna örtü’ olarak adlandırılan çatı sistemine benzetmiştir. Batı dillerinde “laterna” (fenerli örtü) örtü olarak adlandırılan bu çatı sistemi dilimizde “tüteklikli örtü” “kırlangıç örtü” ve “diyagonal örtü” olarak adlandırılır ve antik dönem mekan örtü sistemleri içinde en ilginç, en özgünüdür. Sistem, her sırası 45° döndürülerek yerleştirilen taş blok veya plakaların yada ahşap hatıl dizilerinin mekan duvarları ve açıklığı üzerine dönüşümlü olarak köşeleme ve paralel yerleştirilmesi sonucu oluşur. Mekan açıklığı böylelikle tüm duvarlar üzerinde ve her dizide daraltılır. Son dizi arasında kalan, mekanın formu yanında dizilerdeki özene bağlı olarak oluşan kare, dikdörtgen, yamuk yada üçgen açıklık mezar odalarında bir blokla kapalıdır (Varkıvaç, 2005). Antik dönemin bu örtü sistemine sahip tek yer üstü mezar yapısı olan Milas Gümüşkesen Anıtı’nı da örnek göstermiştir (Şekil 20). Bu havuzu tavanda taban diye nitelemiştir.

Şekil 19. Kare Havuzun Görünümü (Elinç ve Elinç, 2009).

Şekil 20. Milas Gümüşkesen Anıtı (Varkıvaç, 2005).

Tablo 2. Araştırma Alanında İncelenen Havuzların Tipolojisi

Havuz No	Suyun Hareketlilik Durumu		Suyun Fonksiyonel Kullanımı			Suyun Estetik Kullanımı				
	Durgun Su	Hareketli Su	Rekreasyon	Sirkülasyon	Faydacılık	Görsel	İşitsel	Psikolojik	Temassal	Serinleticilik
1		x	x		x	x	x	x		x
2		x	x	x		x	x	x		x
3		x	x			x	x	x		x
4	x		x	x		x		x		x
5		x	x	x		x	x	x		x
6		x	x	x		x	x	x		x
7	x		x	x		x		x		x
8		x	x	x		x	x	x		x
9	x		x			x		x		

Çalışma alanında toplam 9 havuz bulunmaktadır ve bunlardan sadece 3 tanesi durgun su diğerleri ise hareketli su olarak tespit edilmiştir. Tüm havuzları rekreasyon amaçlı kullandığı tespit edilmiştir. 9 havuzdan 6 tanesi sirkülasyona yardımcı olmak amacıyla kullanılmıştır. Havuzlardan içinde ördekler yüzen göletler çalışma alanındaki tek faydacılık özelliği taşıyan su yapısı olarak gözlenmiştir. Suyun estetik özelliklerinden görsel, işitsel özelliği tüm havuzlarda mevcuttur. 9 numaralı havuz haricinde diğer bütün havuzlar serinleticilik özelliğine sahip olduğu saptanmıştır. Hiçbir havuzda temassal özellik tespit edilememiştir.

4. SONUÇ

1997 yılında halkın kullanımına açılan Antalya Atatürk Kültür Parkı'nda bulunan su elemanları tasarım açısından irdelenmiştir. Parkta tasarlanan göletler insanların kendilerini şehrin stresinden uzak pozitif hissetmelerini sağlamaktadır. Bunda göletlerin son derece doğala yakın informal yapıya sahip olmaları büyük önem taşımaktadır. Ayrıca göletlerde bulunan balıklar ve ördekleri seyretmek insanların özellikle çocukların hayvan sevgisini pozitif yönde etkilemektedir. Parkta bulunan heykelli havuz Atatürk Kültür Merkezi'nin de tam önünde bulunduğu için sanatsal faaliyetleri izlemeye gelen insanları hoş bir biçimde karşılamaktadır. Heykellerin sudaki yansımaları da çok estetikdir. Havuzun sekizgen formu da alanla uyum içindedir.

Piramidin etrafındaki havuz hem estetik hem de fonksiyonel olarak iyi tasarlanmış bir havuzdur. Estetik açıdan çok başarılıdır çünkü piramidin sivri köşelerine yerleştirilmiş dairesel havuzlar ve bunları bağlayan dikdörtgen kanallar piramidin doğa ile çok uyumlu olmayan piramit formu yumuşatmayı başarmıştır. Tamamı camdan yapılmış piramidin yaydığı sıcaklık karşısında serinletici etkisi azımsanmayacak kadar önemlidir. Cam piramidin suda yansması suda kırılmalara iyi bir örnektir.

Kompleks havuz parkın en önemli havuzudur. Havuz hareketli su ile başlayıp durgun su ile sona ermiştir. Amfi de yer alan basamaklı havuz amfi de oturup suyu dinleyenler için terapi etkisi yapmaktadır. Bir yandan akan suyu dinlerken sahnenin etrafındaki üzerine sütunların yansıdığı durgun su insanı bambaşka bir dünyaya götürüyor. Sahnenin etrafındaki havuzdan sonra devam eden kanal Antalya'nın Atatürk Caddesine adeta bir gönderme yapılarak tasarlanmıştır. Bu da özellikle Antalyalıların çok hoşuna gitmektedir. Kanalın bağlandığı yapay kayadan yapılmış piramidin etrafındaki havuzlarda durgun su havuzu piramitten akan su ile hareketlenmekte ve su üzerindeki küçük dalgalanmalar çok estetik bir görüntü sağlamaktadır.

İç içe karelerden oluşmuş havuzda antik dönemden günümüze kadar kullanılmakta olan tavan döşemesine benzediği için insanda sanki tavan bakıyormuş fakat tavanı görüyormuş gibi bir his bırakmaktadır.

Sonuç olarak Atatürk Kültür Parkı ve Fuar Alanı'nda suyun pek çok hali bir arada kullanılmıştır. Ayrıca ülkemizde yapılan havuzlar ve göletler bir süre sonra bakımsızlıktan ya kullanılmaz hale ya da pislik yuvalarına dönüşürken 13 yıllık olan bu parkta bütün havuz ve göletler kullanılır ve temiz durumdadırlar. Sadece cam piramidin etrafındaki havuzda kirlilik tespit edilmiştir. Bütün bu sebeplerden dolayı Atatürk Kültür Parkı ve Fuar Alanı su kullanımı yönünden örnek gösterilebilir.

KAYNAKLAR

- ABB, 2009. Atatürk Kültür Parkı Arşivi. Antalya Büyükşehir Belediyesi, Antalya.
- Akkan, O. 1994. Dış Mekanda Tasarım Ögesi Olarak Su. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İç Mimarlık ve Çevre Tasarım Sanat Dalı, Sanatta Yeterlilik Tezi, Ankara.
- Aysel, N. 2004. Mimari Tasarımın Biçimlenmesinde Bir Çevre Faktörü Olarak 'Su' ve Boğaziçi Örneği. Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul.
- Bekiroğlu, Z. D. 1992. Tarihsel Süreç İçerisinde Su Ögesinin Peyzaj Planlamada Kullanımı, Yıldız Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Cendere, A. 1995. Su Elemanlarının Kentsel Mekanlarda ve Yeşil Alanlarda Kullanımı, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Doygun, H. 1995. Kentsel Mekanlarda Suyun Peyzaj Mimarlığı Yönünden Kullanımı Üzerine Bir Araştırma. Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- Elinç, H. ve Elinç, Z.K. 2009. Rönesans Döneminde II. Devir Villa Bahçelerinde Su Kullanımı. Akdeniz Sanat Dergisi, Kasım 2009, Antalya, 17-30.
- Evyapan, G. A. 2000. Landscape Design Lectures , METU Faculty of Architecture Press, Ankara
- Gençtürk, İ. 2006. Meydanlarda Su Ögesi Tasarımı: Sultanahmet ve Beyazıt Meydanları İncelemesi. İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Harris, C.W., Dines, N.T. 1998. Time Saver Standards For Landscapes Architecture, Mc Graw-Hill Company, USA.

- Hattapoğlu, Z. 2004. Su Olgusunun Yerleşmeler Evrimindeki Yeri ve Günümüzde Bir Kentsel Tasarım Elemanı Olarak Yeniden Yorumlanması. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Kavaklı, K. 1994. Su Elemanlarının Kullanımı ve İstanbul Çevre Düzenlemelerindeki Su Elemanlarının Araştırılması, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Loxton, H. 1991. The Garden, Thames and Hudson Ltd., London.
- Oğuz, D. ve Çakçı, I. 2010. Su Peyzaj Projeleri, Kültür ve Doğayı Buluşturmak İçin Peyzaj Tasarımı ve Doğal Süreçleri Nasıl Bir Araya Getirir? Boston Park Sistemleri Örneği ve Güneş Şehir, Ankara Üniversitesi Çevrebilimleri Dergisi 2(2), 223-229.
- Oruçkaptan, A. 1995. Su Parkları. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Semineri, Ankara.
- Öztürk, Ş. 2004. Bitlis Su Mimarisi, Bitlis Valiliği Kültür Yayınları No: 12, Malatya.
- Regnier, Ç. A. 2011. Bina ve Yakın Çevresi Termal Konforunun Sağlanmasında Su Ögesinin Önemi: Antalya Örneği, Konya.
- Rubenstein, H. M. 1992. Pedestrian Malls, Streetscapes and Urban Spaces, John Wiley and Sons, Inc., USA, 288.
- Saatçi B. 2009. Kent Parklarında Peyzaj Unsurlarının Algılanması: Antalya Atatürk Kültürpark'ta Çocuklar ve Yetişkinlerle Bir Araştırma. Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Antalya.
- URL-1 2009, <http://www.antalya.com/park.html>, (erişim tarihi: 14.01.2009)
- URL-2 2009, http://www.fuarplus.com/tr/alan_salon_rehberi_ayrinti/152, (erişim tarihi: 18.01.2009).
- Varkıvaç, B. 2005. Tabanda tavan. Etkin Sanat, Eylül-Ekim 2005, 64-65.
- Yıldırım, C. 2011. Antalya Kenti İçindeki Parklarda Yer Alan Donatı Elemanlarının Estetik ve Fonksiyon Açısından Değerlendirilmesi. Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Antalya.
- Zaloğlu, A. 2006. Ankara Kent Parklarında Suyun Gösteri Elemanı Olarak İrdelenmesi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Zorlu, D. 1992. Tarihsel Süreç İçerisinde Su Ögesinin Peyzaj Planlamada Kullanım. Yıldız Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.